

УДК 94(477+100):316.776.23:141.78

ІНФОРМАЦІЙНІ ВИКЛИКИ В КОНТЕКСТІ ПОСТМОДЕРНІСТИЧНОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ

Олена Петасюк

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
історичний факультет, кафедра новітньої історії України
вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна*

Пропонована увазі читачів розвідка є спробою осмислення сучасних інформаційних загроз крізь призму постмодернізму, що дає можливість зіставлення постмодерністичного світосприйняття й ідеології гібридної війни.

Ключові слова: постмодерністичне світосприйняття, інформація, дестабілізація, фронти та інструменти гібридної війни, «керований хаос».

Обриси сучасної цивілізації дають нам підстави називати її інформаційною цивілізацією. Можна солідаризуватися з постмодерністами в тому, що раціональна освіта виявилася неспроможною захистити світ від нових виявів варварства. Вишукане, цивілізоване варварство є більш небезпечним, ніж незнання від невігластва («не відаю, що творю»). Світ довідався, що концтабір може співіснувати з університетом (за висловом К. Армстронг). Пережиті людством стреси (світові війни, ядерне бомбардування, техногенні катастрофи, Чорнобиль, голод, епідемії й інші виклики існуванню цивілізації) тому свідчення. Як зазначав ще просвітник Ж.-Ж. Руссо, зростання людської освіченості не тотожне зростанню людської мудрості. Водночас усі ці події стали поштовхами для постмодерністичного радикального переусвідомлення світу, що привело до невизнання усталених поглядів на світ і порядок. Проте, на жаль, це може стати і стало підставою чи сигналом для нерозважливого (авантюрного, безвідповідального) політичного лідера піддати перегляду світовий порядок для створення «керованого хаосу» й утвердження геополітичних амбіцій. Досягається це сьогодні гібридними невійськовими та військовими методами, як і є компонентами гібридної війни, як-от інформаційна пропаганда, підтримка сепаратизму та тероризму, сприяння створенню нерегулярних збройних формувань [1]. Наприклад, російська анексія Криму, створення незаконних утворень на території окупованих районів Донецької та Луганської областей.

Постновітня цивілізація – це якісно новий етап у розвитку людства. Воно намагається осмислити його як у зовнішньому вияві, так і в самій суті, так постало нове світосприйняття – постмодернізм. Залежно від наведеної на нього дослідницької оптики маємо різні виміри постмодернізму: 1) школа мислення, яка виникає як реакція на модернізм [2, с. 540] (формат – постнекласичне наукове мислення, вид філософсько-критичного стилю); 2) радикальна течія «у спробі сформулювати захист відмінності» [2, с. 540] або радикальна інверсія картини світу [3, с. 187]; 3) сучасний етап культурного розвитку із плюралістичною моделлю світу, розмитістю меж протилежних сторін [4, с. 230]; 4) мистецький напрям. На думку Е. Еперлі, термін походить зі сфери літературних досліджень, його вживали ті мислителі, які, кожен у свій спосіб, намагалися відреагувати на модернізм [2, с. 540] та зв'язати на його «утопічність». Ж.-Ф. Ліотар вважав постмодернізм не антитезою модерну, а

складовою його частиною, волів вживати термін як ярлик для певної школи в мистецтві. Е. Гідденс зазначав, що постмодернізм відображає естетичну рефлексію. Деякі дослідники стверджують, що активна фаза постмодернізму на початку XXI ст. завершилася, що це феномен, який відбувся в часі, а отже, став фактом для будь-яких тематизацій.

Теоретики постмодернізму (М. Фуко, Ж. Дерріда, Р. Барт, Ж. Дельоз, Ю. Крістева) зазначають «неспроможність» науки й розуму забезпечувати прогрес. Мішель Фуко зазначив, що постмодернізм оголосив «право на повстання розуму». Ж. Дельоз вважає, що постмодерністичний підхід дає змогу безупинно множити грані досліджуваної реальності [3, с. 187,188]. У результаті осягання постновітніх реалій вималювалися основні риси даного світосприйняття: претензії знання обмежені; неканонічність, рішучий розрив з нормами та традиціями; невизначеність, зняття будь-яких меж. Водночас перелічені риси є ознаками постмодерністичної парадигми історичного пізнання. Історія як така, за уявленнями постмодерністів, стає (або вже стала) поліцентричною, вона зазнає ломки, складається із тріщин, проваль і порожнеч. Невипадково вчені, які стоять на цій платформі, для характеристики шляху історичного пізнання вживають метафору «ризом» (спосіб існування іриса, який немає спільного коріння, натомість безліч безладно переплетених пагінців, які стеляться землею, долаючи перешкоди) [3, с. 188].

Думці притаманна дискретність (М. Фуко), тому множаться грані досліджуваного (Ж. Дельоз). Як наслідок – виникають відцентровані тенденції в науковій картині світу (зокрема поліцентричність історії), де, крім відцентрованих тенденцій, на перший план виходить і фрагментація. Також зробимо наголос на тому факті, що І. Хассан, Ж.-Ф. Ліотар вважають основою всього сприйняття світу як хаосу.

Ознакою часу є той факт, що постмодерністичності набувають не тільки культурні та наукові відносини, але й суспільно-політичні та зовнішньополітичні також. Стимулом до цього стала всесвітня мережа Інтернет, штучний інтелект. Людство створює собі ще одне «обличчя» у комунікативних мережах [5]. До того ж динамічно зростає така категорія нової інформації в Інтернеті, як глибинна мережа, яка в 500 разів більша, ніж поверхнева. «Цінність її змісту незмірна, користувачі Інтернету досліджують тільки 0,03% загальної кількості наявних веб-сторінок» [6]. Проте навіть за цих обставин люди не готові до сприймання такої кількості інформації, а отже, до великої кількості інформаційних викликів, на які вони вимушені відповідати щодня.

Метою розгляду є дослідження таких питань: які інформаційні виклики постають у постмодерністичну епоху; як вони пов'язані із забезпеченням чи, навпаки, підривом суспільної стабільності; яке вони мають значення для розвитку громадянського суспільства як об'єкта національної безпеки; що спільного та відмінного в гібридній війні та постмодернізмі?

До середини 19 ст. національна безпека асоціювалася здебільшого з військовими методами. Наприкінці 20 ст. друга науково-технічна революція привела до стрімкого зростання інформаційних технологій. У суспільстві розпочинається перерозподіл реальної влади від традиційних структур до центрів управління інформаційними потоками. Тільки в Україні протягом 1965–1980 рр. обсяг інформації, що оброблювалася, зростає більш ніж у 10 разів. Сьогоднішні цифри, звичайно, набагато більші [7]. Виділяється такий компонент національної безпеки, як інформаційна безпека. Головним об'єктом національної безпеки є людина (громадянин), її права та свободи; суспільство – його духовні та матеріальні цінності; держава – її суверенітет, територіальна недоторканність, конституційний лад; масова свідомість. Духовні цінності суспільства закріплені в консервативній складовій частині масової свідомості (традиції, мовна свідомість, стереотипи поведінки тощо), а держава з усіма її атрибутами – це соціально-політична система, яка

є кінцевою метою атак на масову свідомість. Другий компонент масової свідомості – динамічний (сукупність відображень інформації в консервативному складнику). Отже, загрозами національній безпеці є: тенденції моральної та духовної деградації населення (розмивання основних компонентів консервативного складника масової свідомості); неналежне виконання законних рішень органів державної влади; прояви соціальної апатії; наявність сепаратистських тенденцій в окремих регіонах і в окремих політичних сил; загострення міжконфесійних відносин. Безпека – це стан захищеності об'єкта від визначених загроз. Ст. 17 Конституції України визначає найважливішими функціями держави і справою всього українського народу захист суверенітету та територіальної цілісності, гарантування економічної й інформаційної безпеки. 9 травня 2018 р. набув чинності Закон «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», де визначено правові й організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави, національних інтересів України в кіберпросторі.

Дії Росії в розглядуваному нами контексті «в якомусь сенсі постмодерністичні» [8, с. 53]. Спробуємо деталізувати вищезазначене. Мета всіх цих дій – добитися фрагментації всередині європейського континенту, забезпечити розрив між європейським і атлантичним світом. “The Economist” вважає, що мета полягає в поглибленні лінії розколу [9]. Агресивна сторона, яка роз'ятрує ці розломи-конфлікти, що мають антидержавний характер, намагається офіційно залишатися непричетною до розв'язаного нею конфлікту. Яким методами це досягається? В інформаційну епоху активно використовуються електронні інструменти: бот-мережі (наприклад, «кремлеботи»), фальшиві аккаунти, мемо-комплекси. Дестабілізація суспільства ведеться за декількома фронтами: «п'ята колона»; інформаційні фейки [10], зокрема фейкова наука, історичні міфологеми як-от «росіяни й українці – один народ» (йдеться про небезпеку не невігластва, а науки як ілюзії знання, за С. Хокінгом); кібератаки (на об'єкти енергетики, державні установи, системи зв'язку) тощо. Наприклад, одна із чи не найбільших атак в історії роботи німецьких державних структур сталася в травні 2015 р., коли кіберзлочинці за допомогою хакерського методу фішингу проникли в офіси 16 парламентарів, федерального канцлера А. Меркель, віце-президента бундестагу й інших [11].

Окрему позицію щодо національної безпеки має тепер безпека виборів. У заяві керівника відділу кіберзахисту Міністерства внутрішньої безпеки Сполучених Штатів Америки (далі – США) Д. Манфра (квітень 2018 р.) йдеться про безпеку виборів США як провідний національний інтерес і пріоритет відомства. Це сталося після того, як щонайменше у 21 штаті було підтверджено хакерське втручання з боку Російської Федерації (далі – РФ) напередодні президентських виборів 2016 р. Досвід російських кібератак змобілізував французів на захист власних політичних і цифрових кордонів. Франція під час обрання президента зуміла зробити висновки з виборів у США та не потрапила на гачок кремлівських маніпуляцій. Згідно із законом про військове планування на 2019–2025 рр., кібербезпека визнана одним із пріоритетів оборонної стратегії республіки поруч з ядерним стримуванням. До 2025 р. у межах збройних сил додатково наймуть ще 3 тис. кібервійців. Сьогодні французька кібернетична армія налічує 3,2 тис. осіб під окремим командуванням у підпорядкуванні керівникові Генштабу армії. Бюджет цього підрозділу сягне мільярда євро [12].

Сьогодні актуальне підвищення рівня стійкості та витривалості перед кіберзагрозами, які йдуть з боку супротивника, що застосовує цілий комплекс гібридних дій: «<...> не сподівайся, що ворог не прийде, а покладайся на свою готовність до зустрічі з ними. Не годиться сподіватися, що недруг не нападе, належить зробити себе непереможимим» [13, с. 36].

Ми не випадково навели висловлювання давнього китайського військового мислителя Сунь-дзи, що, як і багато його інших висловлювань, актуальне і донині. Сучасні експерти, які інтерпретують його «Мистецтво війни», вказують на такі стратегічні ідеї твору: війну через посередність прямого і непрямого; мистецтво обману, уміння воювати за посередництвом моделей – стратагем. Наприклад, переможні стратагеми («вбити позиченим ножом», «шуміти на сході, щоб напасти на заході»; стратагеми боротьби («за посмішкою ховати ножа», «створити щось із нічого»; стратагеми заплутування («каламутити воду, щоб піймати рибу») та інші, які абсолютно придатні в умовах постновітніх воєн. Так, вони розвиваються в новому електронному форматі, проте віддавання переваги непрямым, гнучким і м'яким способам досягнення цілей було відоме ще давнім китайцям. «Війна – це мистецтво брехні. Тому, якщо ти вправний, придурюйся невмілим. Якщо ти діяльний – корч із себе млявого. Якщо ти близько – вдавай, що далеко, а якщо далеко – вдавай, що близько. Якщо ворог жадібний – спокуси його жаданим об'єктом. Якщо хаотичний – захопи його. Якщо ворог діє ефективно – будь обачним. Якщо супротивник могутній – уникай його. Якщо його легко розгнівити – удавайся до провокування. Якщо знаєш про низьку самооцінку нападника – роздухай його зухвалість. Якщо ворог відпочив – виснаж його. Якщо в його лавах злагода – з посій там ворожнечу. Нападай на супостата там і тоді, де й коли він неготовий. З'являйся там, де на тебе не чекають. Це – ключові моменти стратегії армії, про які не можна казати наперед» [13, с. 15]. З огляду на вищенаведене, маємо підстави стверджувати, що великою мірою гібридні війни не стільки нове явище у військовій стратегії та тактиці, скільки переосмислення старих методів за допомогою новітніх технологій.

Внаслідок нестандартних дій (порівняно із традиційними, як-от: шпionаж, військове пряме втручання, дипломатична війна тощо), тобто внаслідок надавання переваги психологічним та політичним методам спостерігається розмивання меж між станом війни та миру. Чуємо цинічне від частини українського населення щодо російської агресії: хіба це справжня війна, от «Велика Вітчизняна – це була війна»; інша частина живе в перманентній психологічній напрузі. У зв'язку із цим вимальовується ще одна мета гібридної війни – не конкретна перемога, а створення та підтримка атмосфери страху, невизначеності, тобто «керованого хаосу», неважливо, якими методами він досягається. За Т. Снайдером, «вони (тобто Росія, російська пропаганда – О. П.) досить постмодерністичні. Вони байдужі до суперечностей. Ви можете зовсім безстыдно говорити «українці фашисти, але А. Гітлер був не таким вже поганим». <...> Вони постмодерністичні і в тому, як вони чинять із ХХ століттям. <...> у цьому сенсі Європа міцно дотримується модерна. І Америка також: ми дивимося на історію, виносимо з неї якісь уроки, ось і все. Наприклад, ми винесли урок із Голокосту. <...> Це дуже повільний модерний спосіб погляду на історію. А євразійський погляд – це погляд на історію як свого роду сховище цікавих речей, з якого можна вихоплювати то одне, то інше, так що сьогодні це Новоросія, а завтра це може бути пакт Молотова-Ріббентропа. Ніколи не знаєш, що буде наступним» [8, с. 53].

Своєрідна постмодерністичність російських деструктивних дій проявляється не тільки в їхній гібридизації («змішування жанрів», не гребування нічим), а в притаманному їм цинізмі та неправді, зокрема в зовнішній політиці, коли російська сторона, наприклад, заперечувала наявність російських солдатів у Криму, зараз – на Сході України («Ихтамнет»); твердження, що в Донбасі немає жодної російської зброї, крім тієї, що залишилася там ще з радянських часів тощо. Примітно, що російськомовний мем і неологізм «Ихтамнет» став загальною назвою кадрових військових без знаків розпізнаван-

ня, які беруть участь у неоголошеній війні проти України, після того, як лідер РФ вжив це поняття у відповіді на запитання щодо російських військ, що здійснили захоплення Криму. Напресовані сучасною інформацією, ми забуваємо факт 1997 р., коли російське керівництво відкрито і відповідально визнало: після 1945 р. радянська-російська армія воювала у 20 країнах світу (Лаос, Алжир, Сирія, Мозамбик, Ангола, Афганістан, Південний Судан, Сомалі та ін.) [14]. Куди тільки не ступав чобіт радянського солдата в часи холодної війни! Проте під час радянських політінформацій ці події розглядали досить однобоко, бачили на ногах військових тільки американські чоботи, а на обличчях «зловісний вищир імперіалізму». Радянські люди були настільки зазомбовані пропагандою, що навіть не задумувалися над елементарним питанням: чому так довго, зокрема, у В'єтнамі (більше десяти років) ув'яз «американський чобіт»? Ця та перелічені вище країни в роки холодної війни стали випробувальними полігонами для двох блоків – капіталістичного та соціалістичного. Навряд чи бідне, голодне, виснажене населення цих країн було спроможним (якими силами та коштами?) роками давати відсіч озброєним і вишколеним натівським солдатам. Так само зараз навряд чи в потерпаючого донбаського шахтаря з окупованих територій є зайві кошти для придбання для себе «у воєнторзі», наприклад, самохідного ЗРК «Бук» чи важкої вогнеметної системи залпового вогню ТОС-1 «Буратіно», або танка Т-90 «Владімір» тощо. Невипадково генсек Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) А. Гутерріш зазначив у квітні 2018 р., що холодна війна повернулася, тільки має відмінності: по-перше, на його погляд, Вашингтон і Москва не контролюють ситуацію, як було тоді; з'явилася низка країн, що впливають на світову політику; по-друге, відсутні два блоки, які протистоять один одному і контролюються; відсутні механізми діалогу, контролю та комунікацій, що були тоді.

У квітні 2018 р. ПАРЄ за «республіками» на сході України закріпила статус «території під фактичним контролем РФ». Саме на РФ офіційно покладається вся відповідальність у цьому окупованому нею українському регіоні, бо ні для кого вже не є відкриттям, хто там породив антидержавницькі дії та їх підживлює як інформаційно, так і через забезпечення зброєю та військовою силою. Завдяки можливостям сучасної інформаційної російської пропаганди створилася особлива дійсність, яка поєднує світ ірреальності та реальності. Такій інформації притаманна кітчева манера подачі (моральна й етична маргинальність). Клішованими прикладами можуть слугувати пріснопам'ятні «розп'ятий хлопчик у Слов'янську», пропаганда того, що «Росія – єдина країна у світі, яка реально здатна перетворити США на ядерний попіл», «згвалтування російськомовної дівчинки Лізи в Німеччині» тощо. Проти російського журналіста Першого каналу, який вигадав цю фейкову інформацію, була заведена кримінальна справа в Німеччині.

Водночас зазначимо несумісність постулатів постмодернізму та російської практики. Те, що придатне для застосування ззовні, щодо навколишнього світу, абсолютно відхиляється всередині самої російської держави. По-перше, щодо «керованого хаосу», який у РФ не є прийнятним. Бажання фрагментувати та розколювати світ, наприклад, через підтримку та підживлення праворадикальних європейських партій (за радянських часів – комуністичних і соціалістичних рухів), намагання «Газпрому» роздробити єдиний енергоринок Європи, порушення територіальної цілісності України 2014 р. – усе поза межами Росії, сама ж вона має залишатися цілісною. По-друге, деканонізація – також небажана практика в країні, де культивується опора на віковічні російські «духовні скріпи» (клішований вираз президента РФ про традиційні цінності, які стали ідеологічним бекграундом російського постновітнього експансіонізму). Водночас моральнісні регулятиви буття відкидаються, а саме вони є духовно-практичними скрижалями людського

світовідчуття та співіснування. *Набуток модерну, який не відкидає постмодернізм, – ідея прав людини, правових свобод і правової держави* – не культивується в сучасній російській практиці. По-третє, індивідуалізація (культ незалежної особистості) несумісна з культом вождя та традиційним комуністичним світоглядом із його запереченням індивідуальності; політична моноцентричність проти відцентрованості. Наголосимо на тому, що постмодернізм створює плюралістичний простір, в якому можливі будь-які інтерпретації, чого не скажеш про сучасний російський політичний та інформаційний простір.

Ще одна риса, яка, з іншого боку, не надає постмодерністичного забарвлення російській практиці, – це ставлення до історії, що в сучасну епоху стала поліцентричною. П. Нора, дослідник феномена історичної пам'яті, стверджував, що історія не може бути монолітною глибою у вічній мерзлоті. У постновітні часи історія як не просто інтелектуальна, а світоглядна операція, закликає до аналізу та критичного дискурсу. Усе це відбувається на постмодерністичному тлі, коли в соціумі культивується сумнів у достовірності традиційних поглядів на історичне минуле. Проте тільки не в Росії, де досі зберігається у вічній мерзлоті візантійський архетип тотожності істини та влади і цілком відкидається постмодерністичний постулат про те, що історична правда суспільства складається з окремих правд окремих людей, тобто і з індивідуальних пам'ятей також. Можна сказати про певне балансування позицій у самому постмодернізмі, який заперечує старі цінності, з одного боку, з іншого – культивує пошук ідентичності, який неможливий без зв'язків із традиціями. У РФ піддаються сумніву й іронізуються загальноєвропейські цінності, на базі яких консолідується людство. «Європейський союз кодифікується не тільки як ворог, але і як джерело розпаду» [8, с. 33].

Ззовні здається, що Росія іде в ногу з добою. Проте це не виправдовує її зухвалих гібридних дій у зовнішній політиці, на світовій арені. «Справа Скрипаля» тому підтвердження, коли європейські країни на знак солідарності з Великою Британією вислали зі своїх країн російських дипломатів. На думку заступниці генсека НАТО Р. Геттемюллер, тільки єдність євроатлантичних лав справляє враження на Москву (Безпековий форум, Київ, 13 квітня 2018 р.). Як зазначав Т. Снайдер, росіяни досягають успіху не шляхом створення творчого проекту, а шляхом підриву вже наявних інституцій ззовні [8, с. 54]. Святійший Патріарх Київський і всієї України-Русі Філарет говорить про те, що Росія намагається не вдосконалювати власну цивілізацію, а руйнувати інші. І в цьому полягає її самовираз. І в цій «каральній силі» вона вбачає чинник модернізації у власному суспільстві. У ситуації кризи росіянин проєкує агресію на зовнішнє середовище. До слова, інтелект і сила – функції-антагоністи: там, де спрацьовують холодна логіка та воля, інтелект відходить на задній план [15, с. 293–294, 321]. Якщо країна не може оволодіти іншою країною традиційними методами, то вдається до нетрадиційних (або суміші різних), тобто гібридна війна точиться на багатьох фронтах. Деструктивний російський вплив логічно призводить до антиросійських санкцій. На квітневому саміті (2018 р.) «Великої сімки», який вперше пройшов за участі України, вирішено продовжувати санкції проти Росії, до того ж, за словами міністра іноземних справ України П. Клімкіна, Україна сьогодні сприймається як невід'ємна частина вільного світу, спільного демократичного простору, тому напад на неї сприймається як напад на цей вільний демократичний світ [16]. Період стурбованого споглядання та умиротворення агресора завершується. Деконструкція на полях постмодерного мистецького експерименту – це одне, постмодерністичні деконструкції на світовій арені, що призводять до дестабілізації громадянських суспільств і людських жертв, серед яких і «кібержертви», – вже інше.

Самовираз держави загалом та людини зокрема має моральну межу [17, с. 216], яка надає гуманістичного змісту змінам, цивілізаційному поступу. Той, хто дбає про прогрес, насамперед власної держави, не має права її переступати. *Постмодернізм – епоха розпаду цілісного погляду на світ, а не розпад самого світу*. Про це варто не забувати тим, хто має спокусу «перевернути з корінням світ». Один з уроків радянської історії полягає в тому, що такі експерименти завершуються тим, що держава відкидається в розвитку на століття назад і не забезпечує своїм громадянам історичного майбутнього, навіть (як це сталося із СРСР) щезає з політичної карти світу.

Отже, з огляду на вищезазначене, інформаційні виклики, які постають внаслідок гібридної війни, передусім скеровані на підлив таких скрижалів людського світовідчуття, як ідея прав людини, правових суспільства та держави. У постмодерністичну епоху продовжується культивування загальнолюдських цінностей і ніхто не відкидав спільної поваги до міжнародного порядку, необхідності оборони спільних світоглядно-ідеологічних кордонів. Ззовні постмодерністичне світосприйняття й ідеологія гібридної війни схожі, проте на кардинально різні полюси їх розводить таке: розуміння світу як хаосу – модерація «керованого хаосу»; сприйняття – несприйняття принципу поліцентричності, поліваріантності; створення конструкцій – деконструкцій; сенси, які вносяться в розуміння модернізації, цивілізаційного поступу загалом.

Список використаної літератури

1. Илларионов А. Информационная война. URL: <http://www.kasparov.ru/material.php?id=5428303A0EBBD>.
2. Короткий оксфордський політичний словник / за ред. І. Макліна, А. Макмілана. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. 786 с.
3. Ящук Т. Філософія історії: курс лекцій: навчальний посібник. К.: Либідь, 2004. 536 с.
4. Гіптерс З. Культурологічний словник-довідник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 328 с.
5. Ковач-Петрушенко А. Американський та європейський постмодернізм: своєрідність та характерні риси. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pgn_2017_37_11.pdf.
6. Онух Є. Темний бік мережі. Український тиждень. 2018. № 14. С. 50.
7. Литвиненко О. Інформаційна безпека – складова національного суверенітету. Політика і час. 1997. № 4. С. 32–36.
8. Снайдер Т. Украинская история, российская политика, европейское будущее. К., 2014. 248 с.
9. Брудні трюки Росії. Український тиждень. 2018. № № 9–10 (537–538). С. 26–27.
10. Лапаєв Ю. Три тузи в рукаві. Український тиждень. 2018. № № 9–10 (537–538). С. 22–24.
11. Ворожбит О. Невидима війна. Український тиждень. 2018. № № 9–10 (537–538). С. 28–29.
12. Лазарева А. Навшпиньки понад прірвою. Український тиждень. 2018. № № 9–10 (537–538). С. 30–31.
13. Сунь-дзи. Мистецтво війни. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 105 с.
14. Смирнов С. Есть список всех войн. Чеченской в нем нет. 24 часа. 1997. № 17.
15. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика (Глибинні регулятиви психополітичного повсякдення): монографія. К.: Либідь, 2001. 334 с.
16. Украина впервые посетила саммит «Большой семерки»: все подробности. URL: <https://inforesist.org/pervyiy-sammit-ukrainyi-v-bolshoy-semerke-podrobnosti/>.
17. Філософія: світ людини: курс лекцій: навч. посібник / В. Табачковський, М. Булатов, Н. Хамітов та ін. К.: Либідь, 2003. 432 с.

**INFORMATION CHALLENGES IN THE CONTEXT
OF POSTMODERN WORLD VIEW**

Olena Petasyuk

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Historical Faculty, Department of Modern History of Ukraine
Volodymyrska str., 60, 01033, Kyiv, Ukraine*

The article which is brought to the readers' attention is an attempt to comprehend modern information threats through the prism of postmodernism, which makes it possible to reconcile the postmodern worldview and the ideology of the hybrid war.

In the external similarities of the common features of the paradigm of modern worldview and the ideology of the hybrid war, there are some significant differences between them, first of all, the understanding of the vector and means of civilization advancement. For example, Russia resorts to a violation of the legal foundations of the existence of man, society, state and world order in general. All of this takes place in the format of a hybrid war with the use of electronic instruments (fake information, interference in the electoral system of states, etc.) in order to destabilize the situation. The problem is that this country sees it as the path of modernization and self-expression in contrast to the improvement of its own state, raising the standard of living and strengthening the rights of citizens.

The information challenges posed by the hybrid war fare are primarily aimed at undermining such basics of human perception as the idea of human rights, the rule of law, and the state. From the outside, the postmodern world view and the ideology of the hybrid war fare are similar, but cardinally they are divided on different poles by the understanding of the world as chaos – the moderation of “controlled chaos”; perception – the rejection of the principle of polycentricity, polyvariance; creation of structures – deconstruction; the meanings that are introduced in the understanding of modernization.

Key words: postmodern worldview, information, destabilization, fronts and tools of hybrid war, “controlled chaos”.